★ భానుమూర్తి బడ్జెట్టు ★

భానుమూర్తి ఆ నెలకు బడ్జెటు తయారుచేస్తున్నాడు. అరుగుపై గోడకానుకుని కూర్చొని పిల్లల ఎక్సర్‌సైజ్ పుస్తకంలోని పేజీలకు పేజీలు తిరేక దీక్షతో అంకెలు – మొత్తాలతో నింపేస్తున్నాడు. కాని ఎన్ని పేజీలు ఖరాబు చేసినా, ఎంత ఆర్థికశాస్త్ర ప్రావీణ్యతను వుపయోగించినా – బడ్జెటులోని తరుగు పూడ్చబడే వుపాయం కనబడలేదు. ఇంత అవస్థపడి లోటు బడ్జెటు తయారు చెయ్యాలమా అని అతడు మహాఖిన్నుడయ్యాడు. ఏదో వొక వుపాయం అన్వేషించాలనే పట్టుదలతో ఎడతెరిపి లేకుండా ఆలోచించగా హటాత్తుగా అతని బుర్రలో మెరుపువలె ఒక ఆలోచన తళుక్కున మెరిసింది. తాను సంకల్పించిన యీ మహాకార్యానికి భార్యయొక్క సహకారం ఎంతైనా అవసరమనే విషయం తటాలున జ్ఞప్తికి రావటంతో ఆశతో ఆమెవైపు చూశాడు. కమలమ్మ నట్టింట కూర్చొని బియ్యంలోని రాళ్లు ఏరుతూ వుంది. పిల్లలు మిట్ట ఆడుకుంటున్నారు. యీ సదవకాశాన్ని జారవిడువకూడదనే తలంపుతో భానుమూర్తి తన భార్యయొక్క సహకారాన్ని అర్థిస్తూ గంభీరమైన ఒక చిన్న వుపన్యాసం యివ్వటానికి వుద్యుక్తుడయ్యాడు.

'చూడు కమలం! చుక్కలంటిన ధరలతో వస్తువులన్ని మనవైపు క్రూరంగా చూస్తున్నయ్. ప్రతి రూపాయీ బాధతో 'అయిపోతుందే' అనే దిగులుతో కర్చుపెట్టాల్సిన రోజులివి. యీ పరిస్థితుల్లో మనకు పొదుపరితనమే శరణ్యమ్. పావలా కర్చుబెట్టాల్సిన చోట ఏ బేడో కర్చు చేయాలనే దృక్పథం, ఎంతోవొకంత మిగిలించుకోవాలనే ఆదుర్దా-కర్చు తగ్గించుకోవాలనే మనసత్వం మనకు ఏర్పడాలి. ఎందుకలా నవ్వుతావ్. యిది అతి ముఖ్యమైన విషయం'—

'వున్నట్టుండి ఏదో మునిగిపోయినట్టు మాట్లాడడం ప్రారంభిస్తేనూ...' యింకా నవ్వసాగింది కమలమ్మ.

'మునిగిపోలేదూ – మునిగిపోయే ప్రమాదముందనే నీకు చెప్పటం. జీవితంలోని అతి ప్రధానమైన యీ ఆర్థికరంగంలో ఏమాత్రం పొడుదుడుకు లొచ్చినా కుదుటబడటం కష్టం – మొన్న రాజాజీ ఏమన్నాడో తెలుసా—'

'ఆయన మీతో ఏమన్నాడో నాకేం తెలుసు.'

"పసంధామయ్యా"

'నాతో అన్నాడని చెప్పానా—'

'అయితే ఎవరితోనో ఏమో అని వుంటే మనకెందుకు లెండి—'

'అది కాదు...మనబోటివాళ్లను గురించే ఆయన ఒక వుపన్యాసం యిచ్చాడు. అది పత్రికల్లో వేశారు. దాన్ని నేను ఒకటికి పదిసార్లు చదివాను. ఎంత బాగుందనుకున్నావు. దాంట్లో వారు మనకొక అమూల్యమైన సలహా – కాదు – కాదు వుపదేశమే యిచ్చారనొచ్చు.'

'యీ కాలంలో సలహాలకు – వుపదేశాలకు కొరతేముందిలెండి. అవి యిచ్చేవారుకూడా – వాటిని తాము వినియోగించుకొనేంత స్వార్థపరులుగా వుండరు–'

'వారెట్లా వుంటే మనకేం – యింతకు వారిచ్చిన సలహా యేమంటే ఆదాయాన్ని బట్టి కర్చు చేయమన్నారు.'

'ఇంతేనా – ఆవిషయం మా నాయనమ్మకూడా పదే పదే చెప్పుతుండేది.'

'మనం మరిచిపోయిన మన ప్రాచీనుల అమూల్యానుభవాన్ని జ్ఞప్తికి తేవటంకూడా గొప్పసంగతని నా అభిప్రాయం–'

'అంతకన్నా వారు సాధించే ఘనకార్యంకూడా ఏమీ లేదులెండి—'

'అదే నీవు పడే పొరబాటు. వారి విషయం మనకనవసరం. వారు చెప్పిన విషయం మంచిదా కాదా? మంచిదైతే ఆచరణలో బెట్టడం...'

'ఆచరించక యిప్పుడు మనం చేస్తున్నదేంది. వచ్చే ఆ జీతం కర్చుబెట్టుకోటమేనా – యింకేమన్నా ఆస్థిపాస్తులు కరగదీస్తున్నామా? అసలవి వుంటేగా – అయినా నాదేముంది. తెస్తే యింత వుడకేసేదాన్ని.'

'ఆ వుడకేసేదాంట్లోనే – చిట్టెడు కంది పప్పు వెయ్యాల్సినచోట – అరచిట్టెడు. రెండు మిల్లిగరిటెల నెయ్యికి బదులు మిల్లిగరిటెడు. యిలాగే ప్రతిదీ పొదుపు చేసుకోవాలి. గుడ్డల్లో గూడ ఆ వెధవ వాయిల్సు ఎందుకు చెప్పు. డబ్బుదండగ. ఆ పిల్లలగుడ్డలు గూడ కొంచెం మాపుకాగేవిగా – నాలుగురోజులు దిట్టంగావుండేవి-కుట్టిస్తే...'

'యిప్పుడంతా మేమేమో బెనారస్ సిల్కులు వాడుతున్నట్లు—'

'సిల్కులు వాడుతున్నావనా-ఆవాడేదాంట్లోనే యింకా మిచ్చితం – ఎంతోవొకింత మిగిలించాలనే తహతహ ఏర్పడాలంటాను.'

'ఈ చాలీ చాలని జీతపు రాళ్ళుకూడా లబలబలాడుతూ కర్చుబెట్టాలంటారు.'

'అబ్బెబ్బే – నేననేదొకటి. నీవు అర్థంచేసుకొనేదొకటి – మొన్న నీవు చీరకొన్నావు – ఎంత?'

'ఒక్కదాని మొహాన పదిహేను కొట్టే దానికంటె – పది రూపాయల్లో వచ్చేవి మూడో నాలుగో కొంటె మూడు రోజులకొకసారి నేను చాకలాడికోసం పరుగెత్తే అవస్థకూడా తప్పుతుంది. కొన్నిరోజులు కొనకుండా నెట్టక

కుట్టుపని స్వబోధిని

TAILORING & CUTTING

50 రూపాయలనుంచి 500 రూపాయలవరకు నెలకు సంపాదించవచ్చును. ఇందు పెక్కువిధములైన డబుల్‌బ్రెస్టు, సింగిల్‌బ్రెస్టు, స్పోర్టింగ్, మిలటరీ యూనిఫారమ్సు మొదలగు కోట్లను ట్రౌజర్లను, నిక్కరు, షర్టు, జాకెట్టులు, రవికెలు, ఫ్రాకుదినుసులు, బనీనులు ప్రత్యేక చిత్రపటములతో సహా లెక్కలనుగూడవేసి స్త్రీలకుగూడ సులభముగ బోధపడునటుల వ్రాయబడియున్నవి. ప్రతి దర్జీవారికిని ముఖ్యముగా చేతిలో వుండవలసిన పుస్తకము.

44 పటములతో 96 పేజీలుగల పెద్ద పుస్తకము ధర 0-12-0 పోస్టుఖర్చులు 0-7-0.

మహారాజా పుస్తకశాల – 12. అరుణాచల మొదలివీధి–మద్రాసు.

పోవటం—'

'పది రూపాయల కొచ్చేవి అట్టనే అధ్వాన్నంగా వుంటయ్. రెండు వుతుకుల కల్లా రంగు పూసి - మూడో వుతుక్కు వొడిసిపోతయ్. మీరు మొన్న పిల్లలకు కుట్టించిన గుడ్డలు - చవకన్నమాటేగాని, వాటంత దండగ - రాను రాను - రెండుతుకులకల్లా పిగిలిపోసాగినయ్. ఆ మాదిరయితే దండగలు పెడతారు గాని'

'అంత మరీ అధ్వాన్నంగా వుండేవి గాకుంటే - ఒక మాదిరివి. అవసరాన్ని గడపగలిగేవి చాలుగదా అంటాను. ఇంతకూ నీకా దృక్పథం-పొదుపుగా వాడుకోటం అలవడాలంటాను—'

'మీ ధోరణి మీదే గాని - యిక్కడ బారా యేం చేస్తున్నామని. అసలుంగా చేయటానికి.'

'కాని మనమీదుండే గురుతర బాధ్యతలనుబట్టి - ఏదో యింత వెనకేస్తె తప్ప.'

'ఇప్పటి కెంత వెనకేశారు—'

'ఏ కొంచెం వెనకేసివున్నా - మొన్న నీ కాన్పుకి ఆ దండ ఎందుకు కుదువ బెట్టాలసొచ్చేది. చచ్చినట్టు నెలకు పది చెల్లిస్తున్నాంగా వడ్డీ గాక—'

'అయితే—'

'అటువంటి వేవో అవాంతరాలు వస్తూ వుంటయి కాబట్టి, ఏదో కొంచెం వెనకేశి వుంటే.'

'వెనకేస్తాం – వెనకేస్తాం అని యీ ఆరేళ్ళదగ్గరినుంచి అనటమే గాని – మీరు కూడబెట్టింది ఏమీ లేదు. సాధ్యం గాని దాన్ని వూరికే అనుకుంటూ మనసు పాడు చేసుకోటం తప్ప—'

'సాధ్యము కానిదంటూ ఒకటుంటుందా ఏం. దండగ ఖర్చులన్ని తగ్గించుకొని ఎట్లనో సరిపెట్టుకోవాలి మరి. ఇక్కడ పుష్కలంగానన్నా వుంటే—'

'ఏమిటో ఆ దండగ ఖర్చులు-పలానివని చెపితేగా. దండగ .. దండగంటూ బూర గొట్టుకొని - నన్ను నానా హైరానా పెడుతున్నారు.'

'చూస్తే అన్నీ అవసరంగానే కనబడతయ్. కాని ఎక్కడికక్కడ తెగతెంపులు చేసుకోవాలి. ఇంతెందుకు. సినిమాకు పోయినామనకో—'

'ఇంతా సినిమాకోస మన్నమాట యీ రచ్చంతా'

'వృథాగా డబ్బు దండగ తప్ప దానివల్ల యేమైనా వుపయోగముందా! రాజాజీ కూడా తప్పనిసరి అవసరాలకే డబ్బులు చాలనపుడు సినిమాల కెక్కడొస్తయ్' అని అన్నాడు.

'వాళ్ళది అన్నారు వీళ్ళది అన్నారు అని వూరికే చెప్పటం దేనికి? నీవు సినిమాకి పోవటం నాకిష్టం లేదని చెప్పండి—ఎప్పుడన్నా నెలకోసారి పోతున్నానేమొ - యిక అది కూడా మానేస్తాను.'

'మానేయాలి. లేకుంటే—'

'ఇక పోనీయండి. మానేస్తాను అన్నానుగా—పొద్దుగూకులా మీతో వాదులేసుకోటానికి నాకు తీరిక లేదు.'

రాళ్ళేరటం అయిందేమో కమలమ్మ బియ్యం తీసుకొని వంటింట్లోకి పోయింది.

'అంత సులభంగా అవి వాళ్ళ బుర్రల కెక్కవు. అయినా కచ్చితంగా అమలు పరచాలి. మొదట కొంచెం కష్టం వుంటే వుండొచ్చు. నాలుగు రోజులు చిరాకు పడుతూ వుంటుంది. పది రూపాయలు వెనకేశామంటే—వాళ్ళకే తెలుస్తుంది. తర్వాత వాళ్ళే పొంగులాడుతారు.'

భానుమూర్తి అరుగు దిగి గదిలో పచారు చేస్తూ అనుకోసాగాడు. ఇంతలో బయట జట్కా ఆగిన చప్పుడు కాగా వాకిలివైపు చూశాడు. తమ్ముడు రామమూర్తి, అతని భార్య లీల జట్కా దిగారు. భానుమూర్తి గుండెలు అపాయాన్ని శంకిస్తున్నట్లు

(52-వ పేజీ చూడండి)

నారదులవారి సరదారాగం

పంజాబురాష్ట్రంలో సిమ్లానగర ప్రాంతంలోని హిమాలయ పర్వతములలో నివసించు చున్నటువంటి జనులు చాలా చక్కని పాటలు పాడుతూ నృత్యములు చేస్తారు.

స్త్రీలు పురుషులు చాలా అందంగా ఉంటారు. గాంధర్వ వివాహాలు వారిలో ఎక్కువ పరపాటిగా జరుగుతూ ఉంటాయి.

స్త్రీలు పురుషులు కూడా చక్కని పాటలు అనేకము పాడగలరు. సంగీతం అనే "విమల గాంధర్వంబు-వెన్నతోడ బెట్టిన" విద్య వారికి- వారి కంఠస్వరం చాలా మనోహరంగా ఉంటుంది.

"జంఝూటిరాగం అవతరించిన విధం" అనే ఒకకథ యీప్రాంతము వారు యీ క్రిందివిధముగా చెప్పు చుందురు.

నారదులవారు మూడులోకములు తిరిగి తిరిగి అలసటవచ్చి, యీసిమ్లా నగరంవద్ద హిమాలయపర్వతములలో వసంతఋతువులో ఒక చక్కని వన ప్రదేశంలో హాయిగా విశ్రమించారు. అప్పుడు ఆ రమ్య వనప్రదేశములో తన అలసట పోయేటట్లుగా ఒక చక్కని రాగమును నారదుల వారు ఆలాపన చేశారు. ఆ పర్వత వాసుల పంజాబీ భాషలో "జంఝూటం" అంటే "పనిఒత్తిడి." "ఊపిరి సలుపని పని" అర్థం- : మనస్సుకు కలిగిన ఆయాసము, లేదా అలసట అనేభావం ఆ మాటలో ఉంది. అటువంటి అలసటను పోగొట్టేటటువంటి రాగమును నారదులవారు అప్పుడు ఆలాపన చేశారు. అందువల్ల ఆ రాగమునకు "జంఝూటి" రాగము అనేపేరు వచ్చింది. "జంఝోటీ" అంటే, "మనోవ్యాకులమును అతిక్రమించేది" అని అర్థం.

విశ్రాంతి గైకొన్న తర్వాత నారదులవారు ఆ సిమ్లా కొండప్రాంతాల నుండి వెళ్ళిపోయినారు కాని, ఆ జంఝోటి రాగము మాత్రము యీ పర్వతప్రాంతవాసులకు నారద వరప్రసాదంలాగున లభ్యమై వారిసంగీతమయమైన జీవితంలో లీనమై పోయినదట.

జంఝోటిరాగము యీ ప్రాంతవాసులకు చాలా ప్రీతికరమైన రాగం. ఆరాగంలో వారు అనేక కీర్తనలు పాడుతూ ఉంటారు. ఆ రాగాన్ని గురించి వారు చెప్పుకొనే కథ ఇది.

మిత్రలాభం

(బొమ్మల కథ - సీరియల్)

లోగడ 'మిత్రభేదం' బొమ్మల కథలు ప్రచురించినట్లు గానే 31-12-'52 సంచికతో ప్రారంభించి 'మిత్రలాభం' బొమ్మల కథలు ఆంధ్రపత్రిక సచిత్ర వారపత్రికలో ప్రచురింపగలము. —సం.

'హఠాత్తుగా వచ్చేశావు మన్మథా! యిట్లా జరుగుతుందని వూహించనైనా లేదు.'

'ఏం – జరిగింది—'

'మా కంపెనీలో రిట్రెంచిమెంటు పెట్టి తక్కువ సర్వీసువాళ్ళను తీసేశారు.'

'అరె! తీసేశారూ!—'

'మరలా ఎక్కడైనా వుద్యోగం దొరికిందాకా—'

'.....................'

'ఇక్కడే ఉన్నా ప్రయత్నం చేస్తామనుకుంటున్నాను. ఆఖరికి గని కూలినైనా ఏ రైల్వేవాడినో ఆశ్రయిస్తామనుకుంటున్నాను.'

'.....................'

'పదిరోజుల్లో ఏదో దొరక్కపోతే పిల్లను వాళ్ళ అమ్మగారింటికి పంపేసి—'

'ఇప్పుడెందుకు [illegible] – చూస్తాంగా—' మెల్లిగా గొణిగాడు శ్యామమూర్తి.

'నేనటు వెళ్తాను. ఏదో ఒకటి చెప్పిందాకా నా మనస్సు కుదుటబడదు—' అంటూనే వాకిలిదాటాడు రామమూర్తి. శ్యామమూర్తికి వూపిరి తిరిగినట్లయింది. తీవ్రంగా ఆత్మవిమర్శన చేసుకోసాగాడు.

'తమ్ముడింటికొస్తే – ఏమిటి తానిలా అయిపోవటం – నౌకరిపోయి కష్టకాలంలో అన్న వున్నాడని కదా వాడింతదూరం వచ్చింది. తన ముఖభావం – వాలకం చూసి వాడెంత బాధపడ్డాడో – ఛా! ఛా!! వాడింతో నాలుగురోజులుంటాడో లేదో తానెందుకిలా గిజగిజలాడిపోవటం. మునుపు తానూ వాడూ ఎంత బాగా వుండే వారు. ఇల్లమ్మినప్పుడు ఎంత కర్చు పెట్టానో -యిచ్చినమటుకు తీసుకున్నాడే గాని .. నా వాటా ఏది అని నాడు అడిగినా అడగలేదే – అటువంటివాడిక్క తానిలా...'

శ్యామమూర్తిహృదయం [illegible] అతను తన ప్రవర్తనకు తానే సిగ్గుపడ్డాడు. తన నైచ్యానికి తానే [illegible]. తన హృదయం యింత కలుషితమైనదేనా అని కుమిలిపోయ్యాడు. కాని [illegible] తరువు. [illegible] బాధతో అతని హృదయం [illegible] కొని [illegible] [illegible] [illegible] నగరంలో [illegible] [illegible] కొంటున్నాడు. శ్యామమూర్తి [illegible] మూసి [illegible] ఉన్నాడు.

'తాజమహలు' శిల్పపతక కల్పన ఎవరిది?

తాజమహలు నిర్మాణమునకు ప్లాను (నక్షా) తయారుచేసి దాని శిల్ప పథకమును కల్పించినవాడు యూరోపియను అని యూరోపియను చరిత్రకారులు వ్రాశారు. ప్రపంచంలోకెల్ల అత్యద్భుతమైన యీ నిర్మాణముయొక్క ప్రజ్ఞ అంతా పాశ్చాత్యులదే అని నిరూపించడానికి పాశ్చాత్య చరిత్రకారులు ప్రయత్నించారు.

"ఉస్తాద్ – ఈసా" అనే ఒక ప్రముఖుడు తాజమహలు యొక్క ప్లాను అంతా తయారుచేసినట్లుగా ఆనాటి పరిషియా దేశపు చరిత్ర గ్రంథాలలో వ్రాయబడి ఉంది. "ఈసా" అనే మాట "ఏసు" అనే మాటకు అపభ్రంశరూపం అనిన్నీ, ఏసుక్రీస్తును నమ్మినటువంటి ఒక క్రయిస్తవుడు, షాజహాను చక్రవర్తి వద్ద ఉంటూ ఉండేవాడనిన్నీ, అతడే తాజమహలుకు ప్లానులు తయారు చేసి ఉంటాడనిన్నీ "స్లీమన్" అనే పాశ్చాత్య చరిత్రకారుడు అర్థం చెప్పియున్నాడు. కాని, స్లీమన్ చెప్పిన అర్థం తప్పు.

పరిషియాలో ఆనాడు వ్రాయబడిన చరిత్ర గ్రంథములు కొన్ని లభించాయి. (1) బాద్షానామా (2) అమలీసాలీ మొదలైన గ్రంథములు లభించాయి. తాజమహలుకు ప్లానులు ఎవరు తయారుచేశారో, కట్టిన శిల్పులెవరో, వారి జీత బత్తెములు ఎంతో, మొత్తము ఖర్చు ఎంతో, ఏ సామగ్రులు ఎంతెంత ఖర్చు అయినదో ఆ వివరాలన్నీ పై చెప్పిన గ్రంథములలో పూసగ్రుచ్చినట్లుగా వ్రాయబడెను.

టర్కీలోని కాన్‌స్టాంటినోపిల్ నగరం (నేడు దాని పేరు – ఇస్తాన్‌బుల్) ఉంది. ఆ నగర నివాసియైన "మహమ్మదు ఈసా ఎఫెండీ" అనే ప్రముఖుడు ఉండేవాడు. అతడే యీ "మహమ్మదు ఈసా" అని పిలువబడుతూ ఉండేవాడు. అతడే తాజమహలు శిల్పపథక రచయిత యని చెప్పబడుచున్నది.

"జెరోనిమో వెరోనిమో" అనేవాడు ఇటలీ దేశంలోని వెనిస్ నగర నివాసి. ఇతడే తాజమహలుయొక్క ప్లాను తయారుచేసినాడని "ఫాదర్ మాన్రిక్" అనే పేరుగల స్పెయిను దేశీయుడైన ఫాదరీదొర వ్రాశాడు. ఇతడు వ్రాసిన గ్రంథం యూరోపు ఖండంలో 1649 సం||లో ప్రకటింపబడింది. ఈ పాదిరీదొర షాజహాను కాలంలో భారత దేశంలో ఉన్నాడు. షాజహానుయొక్క భార్యయైన "ముంటాజ్" యొక్క తండ్రియైన "అసఫ్‌ఖాను" యొక్క స్నేహితుడుగా యీ పాదిరీ దొర ఉంటూఉండేవాడు. 1649 సం|| నాటికి టాజమహలు నిర్మాణం పూర్తికాలేదు.

టాజమహలుకు ప్లాను యావత్తూ ఇటలీ దేశపు వెనిస్ నగరవాసియైన "జెరోనిమో వెరోనిమో" తయారుచేశాడని మాన్రిక్ అనే స్పెయిను దేశీయుడు ఒక్కడే వ్రాశాడు. ఈ దేశమునకు వచ్చి పర్యటనచేసి యీ దేశవిశేషములను విపులంగా అభివర్ణించి వ్రాసినటువంటి యూరోపియను యాత్రికులు (1) బెర్నియర్ గాని (2) టావర్నియరు గాని (3) మానూసీ గాని "జెరోనిమో వెరోనిమో" పేరును తమ భారతదేశ యాత్రావివరణ గ్రంథాలలో వ్రాయలేదు. తాజమహలును గూర్చి తాము వినినట్టునంటే ఆనాటి కింవదంతులను మాత్రం చాలా వ్రాశారు.

"తాజమహలు" అనేది ఏ ఆగ్రా నగరంలో నిర్మింపబడెనో "జెరోనిమో వెరోనిమో" కూడా యీ ఆగ్రాలోనే 1640 సం||లో సమాధి చేయబడెను. 1640 సం|| నాటికి టాజమహలు నిర్మాణం ప్రారంభదశలోనే ఉంది. పర్షియా దేశములో ఆనాటి కాలములో వ్రాయబడిన చరిత్ర గ్రంథములలో తాజమహలు నిర్మాణమును గూర్చిన వివరాలు చాలా వ్రాయబడెను. కాని, పై చెప్పిన ఇటాలియను శిల్పి పేరు ఆ పరిషియను చరిత్ర గ్రంథాలలో ఎక్కడా లేదు... ఒకవేళ "జెరోనిమో వెరోనిమో" తో కూడా, షాజహాను చక్రవర్తి యెప్పుడైనా తాజమహలు నిర్మాణ సందర్భంలో సంప్రతిస్తే సంప్రతించి యుండవచ్చు. కాని, అతడు ఆ శిల్పకల్పన చేసిన ఆసవాధి పథకరచయిత కాదు.